

Alen Ploj: Odsev. 2. nagrada v kategoriji od 18 do 25 let.

Vsem avtorjem iskreno čestitamo za sodelovanje in se veselimo njihovih novih prispevkov v naslednjem letu. Do tedaj pa obilo užitkov pri odkrivanju narave skozi objektiv!

Petra Draškovič

Naše nebo • Pegaz in Vodnar

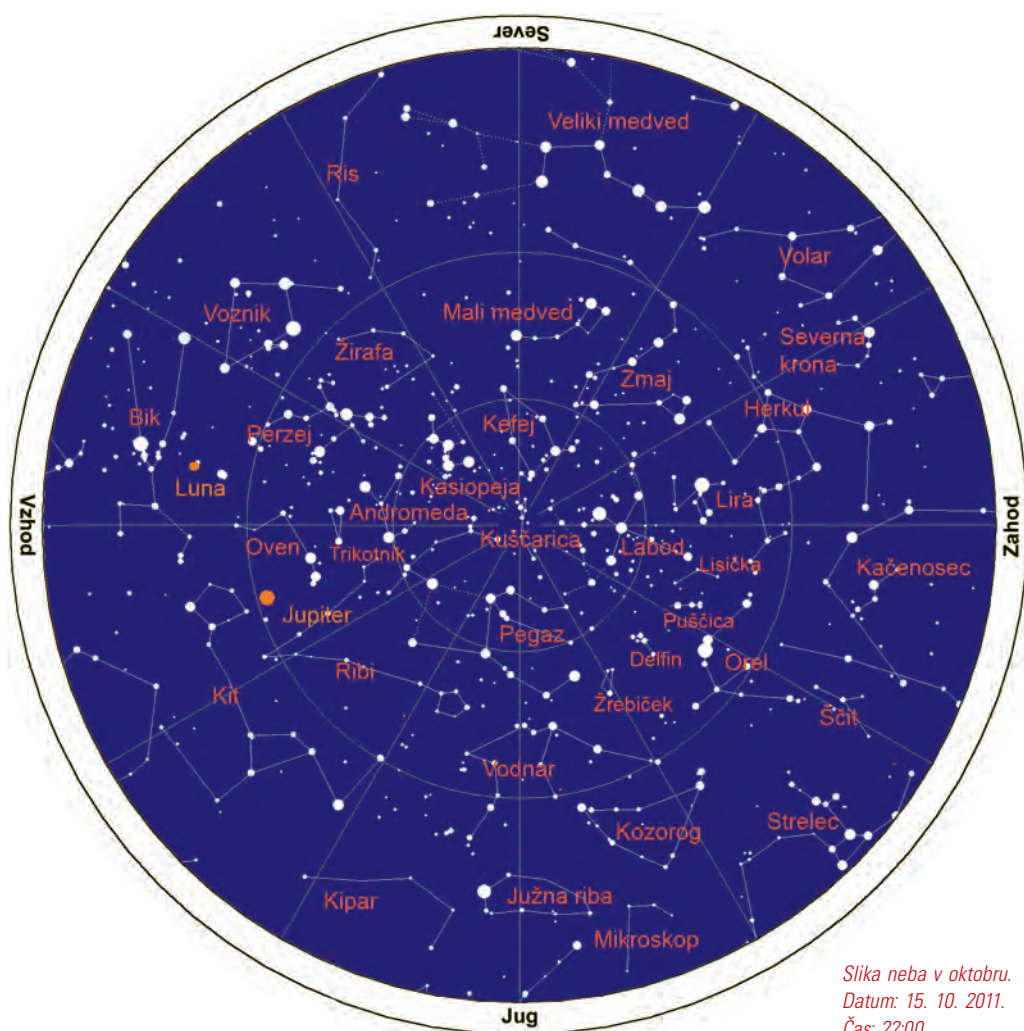
Pegaz in Vodnar

Mirko Kokole

Jesenske noči so v mesecu oktobru še dovolj tople, da nas privabijo pod zvezdnato nebo. Med najbolj značilnimi ozvezdji jeseni sta prav gotovo ozvezdji Pegaza in Vodnarja. Obe najdemo okoli desete ure nad južnim obzorjem. Poglejmo si nekaj značilnosti teh dveh ozvezdij in kaj zanimivega lahko v njih najde opazovalec nočnega neba.

Pegaz

Najbolj značilno jesensko ozvezdje je gotovo Pegaz, krilati konj iz grške mitologije. Ozvezdje sestavljajo zvezde, ki niso posebej svetle in so porazdeljene po precejšnjem delu neba, zato marsikdo sprva misli, da ne morejo pripadati enemu ozvezdju. Mnogi opazovalci neba to ozvezdje na začetku težko

*Slika neba v oktobru.
Datum: 15. 10. 2011.
Čas: 22:00.
Kraj: Ljubljana.*

prepoznajo. A ko nam postane domače, je zelo uporabno za orientacijo pri iskanju drugih jesenskih ozvezdij.

Najznačilnejši del Pegaza je veliki pravokotnik, ki ga sestavljajo: α Pegaza ali Markab, ki leži v spodnjem desnem kotu ozvezdja, β Pegaza ali Šeat v zgornjem desnem kotu, γ Pegaza ali Algenib v spodnjem levem kotu ter α Andromede oziroma po starem δ Pegaza v zgornjem levem kotu. Za to zvezdo se uporabljata dve imeni Alferac in Sirah. Pegaza iz naših krajev vidimo kot na hrbtu ležečega konja, veliki pravokotnik pred-

stavlja trup, gobec se končuje pri zvezdi ϵ Pegaza ali Enifu, konca sprednjih nog pa predstavljata η Pegaza in μ Pegaza.

Od vseh zvezd v tem ozvezdju je najbolj zanimiv Šeat, ki je spremenljivka z magnitudo nihanja med 2,4 in 2,8 in s periodo 35 dni. Šeat je rdeča velikanka, s prostim očesom jo vidimo oranžno rdeče barve. Prav tako oranžne barve je ϵ Pegaza, vendar je njegova barva s prostim očesom komaj še vidna. Skozi daljnogled pa je pogled nanjo prav čudovit.

Blizu Enifa se v ozvezdju Pegaza nahaja še

lepa zvezdna kopica M 15, ki z magnitudo 6,4 ni več vidna s prostim očesom. Z daljnogledom ali manjši teleskopom jo vidimo z lahkoto. Zvezdna kopica M 15 je edina znana zvezdna kopica, ki vsebuje tudi planetarno meglico.

Pegaz je zelo uporabno ozvezdje pri orientaciji po nebu. Če podaljšamo zveznico med γ Pegaza in α Pegaza za malo več kot trikrat proti zahodu, pridemo do svetle zvezde Atair v zahajajočem ozvezdju Orla. Vrnimo se sedaj nazaj do Pegaza in povežimo zvezdi α Andromede in α Pegaza. Če enkrat podaljšamo to razdaljo, pridemo do najsvetlejših zvezd v ozvezdju Vodnarja, to je a Vodnarja ali Sadalmelik.

Vodnar

Vodnar je dvanajsto zodiakalno in pomembno jesensko ozvezdje, a nima kakšne posebno značilne oblike in ga je zato na nebu nekoliko težje najti. Najlažje ga najdemo s pomočjo Pegaza, kot smo ravnokar opisali.

V starih evropskih kartah je ozvezdje Vodnarja ponavadi upodobljeno kot moški, ki iz vrča ali amfore izliva vodo. Zanimivo je tudi, da je egipčanski hieroglif, ki predstavlja ozvezdje Vodnarja, hkrati hieroglif za vodo.

Čeprav ozvezdje Vodnarja zaradi manj svetlih zvezd ni posebej izstopajoče, pa kljub temu vsebuje približno sto zvezd, vidnih s prostim očesom. Najsvetlejših zvezd so: α Vodnarja ali Sadalmelik, ki je zvezda rahlo rumene barve z magnitudo 3,0, β Vodnarja ali Sadalsuud, ki je rumene barve in ima magnitudo 2,9, ter zvezda δ Vodnarja ali Skat z magnitudo 3,3.

V Vodnarju najdemo tudi dve zvezdni kopici, M 72 in M 2. Zvezdna kopica M 2 ima magnitudo 6,5 in je velika 13 ločnih minut, tako da jo lahko opazujemo le z daljnogledom z vsaj dvajsetkratno povečavo. Zvezdna kopica M 72 ima magnitudo 9 in je velika 6 ločnih minut. Za njeno opazovanje potrebujemo manjši tele-

skop. Kot zanimivost povejmo, da je Messier kopico M 72 zaradi preslabega teleskopa zamenjal za meglico.

Planeti v oktobru

Merkur in Venera bosta v oktobru razočarala, saj zaideta v začetku meseca le pol ure za Soncem, ob koncu pa približno uro za njim. Takrat bo pravi čas, da ju na nebu poskušamo poiskati. Venero, ki ima magnitudo -3,9, lahko vidimo s prostim očesom. Merkurja moramo poiskati z daljnogledom, saj je nebo presvetlo in se planet, ki ima magnitudo le -0,3, zlije s njim.

Nikakor v oktobru ne bo razočaral Jupiter, ki prihaja v najboljšo lego za opazovanje. V noči med 28. in 29. oktobrom namreč doseže opozicijo, se pravi, da je na nebu natančno na drugi strani kot Sonce. Trenutno se Jupiter nahaja med ozvezdjima Kita in Rib. Njegova magnituda je -2,9 in ga zato ni težko prepoznati na nebu. V večernih urah je nad vzhodnim obzorjem. Jupiter je trenutno tudi zelo blizu Zemlje, od nje je oddaljen le 574 milijonov kilometrov, zato je njegova navidezna velikost kar 49,9 ločnih sekund. Skozi daljnogled z lahkoto opazujemo njegove štiri velike satelite, Io, Evropo, Ganimeda in Kalisto. Skozi manjši teleskop, na primer s premerom 120 milimetrov in 70-kratno povečavo, pa zelo lepo vidimo tudi Jupitrovo atmosfero in pasove v njej.

Uran se nahaja v ozvezdju Rib, Neptun je v Vodnarju in Pluton v Strelcu. Mars lahko vidimo v jutranjih urah, ker vzide šele med prvo in drugo uro ponoči. Na žalost je njegova navidezna velikost še zelo majhna in tudi s teleskopom težko zaznamo značilnosti njegovega površja.